

Vammaisneuvosto

24.4.2025:

Uusi vammaispalvelulaki

Uusi vammaispalvelulaki

- Vammaispalvelulaki (675/2023) voimaan 1.1.2025.
- Vammaispalvelut myönnetään jatkossa saman lain perusteella kaikille eri tavalla vammaisille henkilöille.
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta jäi 1.1.2025 voimaan, mutta palvelut järjestetään muiden lakien perusteella.
- Kehitysvammalain perusteella tehdään jatkossa vain päätökset erityishuollon antamisesta ja lopettamisesta, rajoitustoimenpiteiden käyttämisestä sekä tahdosta riippumattomasta erityishuollosta. Erityishuolto-ohjelmaa ei jatkossa tehdä.

Erityishuoltolaki

Vanha vpl

Uusi vammaispalvelulaki

Tutkimus	Kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta sekä muita tarpeellisia palveluja.	1) valmennusta;
Terveydenhuolto		2) henkilökohtaista apua;
Tarpeellinen ohjaus, kuntoutus ja toiminnallinen valmennus	Kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen,	3) erityistä osallisuuden tukea;
Työtoiminnan ja asumisen järjestäminen ym.	Päivätoimintaa,	4) tuettua päätöksentekoa;
Henkilökohtaisten apuneuvojen ja apuvälineiden järjestäminen	Henkilökohtaista apua	5) vaativaa moniammatillista tukea;
Yksilöllinen hoito ja muu huolenpito		6) asumisen tukea;
Läheisten ohjaus ja neuvonta	Palveluasumista	7) lapsen asumisen tukea;
Tiedotustoiminta erityishuoltopalveluista		8) tukea esteettömään asumiseen;
Kehityshäiriöiden ehkäisy	Taloudellisia tukitoimia	9) lyhytaikaista huolenpitoa;
Muu vastaava erityish. toteuttamiseksi tarp. toiminta	Asunnon muutostöitä	10) päivätoimintaa;
		11) kehitysvammaisten henkilöiden työtoimintaa;
		12) liikkumisen tukea; ja
		13) taloudellista tukea hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle

Keskeisimpiä muutoksia

- Diagnoosineutraalisuus
- Ei ikärajoja (ikääntymisrajaus poistettiin)
- Asiakaslähtöisempi asiakasprosessi, jossa lapsiin tulee kiinnittää erityistä huomiota
- Uusia palveluja (mm. tuettu päätöksenteko, erityinen osallisuuden tuki) ja vanhan lainsäädännön mukaisia palveluja muovattu uusiksi kokonaisuuksiksi (mm. lyhytaikainen huolenpito, vaativa moniammatillinen tuki, valmennus)
- Vammaispalvelulain mukaiset sosiaalipalvelut ovat pääasiassa subjektiivisia oikeuksia (määrärahasidonnaisia: taloudellinen tuki, muut palvelut ja tukitoimet, valmennus läheisille)
- Soveltamisala (VPL 2§) korostaa entistä vahvemmin vammaispalvelulain toissijaisuutta

Vammaispalvelulain suhde muuhun lainsäädäntöön

- **STM:** Vammaispalvelulailla ei ole tarkoitus korvata eri elämänvaiheissa tarvittavia yleislain mukaisia palveluita, joiden järjestämisestä hyvinvointialue ja kunta ovat vastuussa. → Myös peruspalvelut kuuluvat vammaisille ja ne tulee yhdenvertaisuuslain mukaisesti järjestää pääsääntöisesti niin, että myös vammaiset henkilöt voivat niitä käyttää
- **STM:** Vammaispalvelulain mukaisia palveluja järjestetään vain, jos ensisijaisessa lainsäädännössä (esim. sosiaalihuoltolaki, terveydenhuoltolaki, vanhuspalvelulaki, varhaiskasvatuslaki, perusopetuslaki) tarkoitettut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä.
- Lakiuudistuksen tavoitteena ja soveltamisalan tarkentamisen päätavoitteena (laki, hallituksen esitys, sote-valiokunta, perustuslakivaliokunta) on ollut vammaispalvelulain aseman säilyminen toissijaisena vammaisille henkilöille rajattuna erityislakina

Siirtymäsäännökset

- Vuoden 2024 puolella vireille tulleet hakemukset on käsitelty vanhan lainsäädännön mukaan. Vuoden 2025 puolella vireille tulleet hakemukset käsitellään uuden voimassaolevan lainsäädännön mukaan.
- Kumotun lain (vanha vammaispalvelulaki) perusteella tehdyt päätökset pysyvät voimassa päätöksiin merkityn voimassaoloajan, kuitenkin enintään kolme vuotta uuden vammaispalvelulain voimaantulosta.
- Päätökset on kuitenkin saatettava uuden vammaispalvelulain mukaisiksi:
 - vammaisen henkilön aloitteesta aina tai
 - hyvinvointialueen aloitteesta silloin, kun vammaisen henkilön palvelutarve sitä edellyttää.

Soveltamisohjeet

- Soveltamisohjeita tarvitaan määrittämään vammaispalvelujen myöntämistä, toteuttamista ja käyttämistä koskevat yhtenäiset käytännöt hyvinvointialueella.
- Soveltamisohje auttaa palvelujen myöntämisedellytysten tulkinnassa ja järjestämistavan valitsemisessa, mutta ei poista harkintaa kokonaan.
- Päätöksenteossa on myös huomioitava yksilölliset olosuhteet ja arvioitava niiden vaikutusta.
- Hyvinvointialueen soveltamisohjeet ovat lakien ja asetusten säännöksiä täydentäviä. Ohjeilla ei voida rajoittaa yksilön oikeutta lailla turvattuihin palveluihin tai etuuksiin.
 - Ohjeilla on merkitystä ennen kaikkea yhtenäisen ratkaisukäytännön saavuttamiseksi. Niiden tarkoituksena on asiakkaiden yhdenvertaisuuden lisääminen palveluja ja tukitoimia järjestettäessä.

Vammaispalvelujen soveltamisohjeet

- Jotta voi saada vammaispalvelulain mukaista sosiaalipalvelua tulee
 1. täyttää vammaispalvelulain soveltamisalan edellytykset
 2. palvelukohtaiset palvelun saamisen kriteerit.
- Soveltamisohjeista päivitetty: liikkumisen tuki ja määrärahasidonnaiset palvelut
- Uusia soveltamisohjeita: valmennus, tuettu päätöksenteko, erityinen osallisuuden tuki, lyhytaikainen huolenpito
- Tulevalla oikeuskäytännöllä merkitystä siihen, millaiseksi erityisesti uudet palvelut muotoutuvat

Loma-ajan hoito

- Palvelua haetaan vammaispalveluhakemuksella (sosiaalipalveluna lyhytaikainen huolenpito) ja mikäli asiakas tarvitsee kuljetusta palveluun voi hän hakea sitä samalla vammaispalveluhakemuksella (sosiaalipalveluna liikkumisen tuki)
 - Hakemuksen liitteenä toimitettava liitelomake aamu- ja iltapäivähoitoon sekä loma-ajan hoitoon → tarvitaan palveluntuottajalle, jotta on tarpeelliset tiedot palvelun järjestämiseksi ja asiakas saa tarvitsemansa tuen toimintaan
 - Loma-ajan hoidon liitteeseen työnantajien todistukset huoltajien työ- ja loma-ajasta tai muu selvitys hoidon tarpeesta
- Hakemus ja tarvittavat liitteet löytyvät Pohjois-Savon hyvinvointialueen nettisivuilta kohdasta vammaispalvelukeskusten palvelut ja lomakkeet
- Asiasta tiedotettu hyvinvointialueen nettisivuilla uutiset osiossa (viimeisin tiedote 27.3.2025).